



Helme-Tõrva Elu

Hind 4 krooni (0,26 €)



Nr 10 (250) 21. oktoober 2010



Esinevad Ritsu lasteaed-alkkooli õpilased.

Vello Jaska

Helme vald korraldas õpetajatele piduliku vastuvõtu

Helme vallavalitsus korraldas õpetajate päeva puhul oma territooriumil olevate koolide õpetajatele ja koolitöötajatele piduliku vastuvõtu. Sel korral toimus meeleolukas üritus Ritsu lasteaed-põhikooli sööklas.

«Õpetajad on väga uudishimulikud inimesed. Seda uudishimulikkust püüavad haridustöötajad ka oma õpilastesse sisendada. Sellest johtuvalt ongi nii, et inimesed, kes tunnevad ümbritseva vastu pidevalt huvi, õpivad kogu elu,» ütles Ritsu lasteaed-põhikooli direktor Ülle Taal Helme valla õpetajate päevale saabu-nuid tervitades.

Pärast kohaliku kooli õpilaste kontserti pöördus Helme valla haridustöötajate poole vallavanem Tarmo Tamm. «Tänasel pidulikul päeval tunneme rõõmu sellest, et meie valla koolides töötavad tugevad õpetajad, aga ühtaegu valutame südant ka oma koolide edasise käekäigu pärast,» ütles vallavanem Tamm.

Kõneleja lisis, et Helme valla territooriumil on hetkeseisuga neli kooli. Ala põhikoolis õpib praegu ligemale 70 last. Esimesest septembrist lubati samas ka lasteaed avada. Seal käib 16–17 last.

«Tahaks loota, et inimesed tulevad Alale tagasi. Aga kool võiks ja peaks muutuma tõeliseks piirkonna külakeskuseks. Majanduslikud võimalused selleks on olemas. Kui külasse ka noori tuleks, oleks see ülim,» ütles vallavanem.

On kaheldud, kas Linna külas tasub üldse kooli pidada. Kuid hetkel on see maakonna maakoolest ainuke, kus õpilaste arv kasvas. Ilmselt mõjutatuna sellest, et piirkonnas on tegutsevad ettevõtteid, on tööd. «Ujulat siia kahjuks ei tule. Loodame sellele hoonetele leida sobiva rakenduse ja ühes sellega ka kooli edasi arendada,» lubas Tamm. Meeldiv uudis on, et kergliiklusega tee Helme ja Linna küla vahele tuleb.

Helme alevikust rääkides väitis vallavanem Tamm, et kutseõppekeskuse Helme osakond töötab veel viimaseid kuid. Küsimus on, mis saab sealsetest varadest ja hoonetest.

«Koostamisel on Helme aleviku arengukava. Selles töös saavad kõik, kellel häid mõtteid, kaasa rääkida. Eesmärk on selles, et iga hoone leiaks sobiva rakenduse.»

Uudisena teatas Tarmo Tamm, et Helme vald ostis sealse kohviku enda omandisse.

On peetud nõu haridusministeeriumi esindajatega, mis saab Helme sanatoorsest internaatkoolist. «Helme on läbi aegade olnud piirkonna hariduse kese. Ei taha näha, et kaks kooli lõpetavad korraga tegevuse. «Sellest johtuvalt on andnud haridusministeerium lubaduse, et Pokardi kool jätkab tegevust 2012. aastani. Selleks ajaks peab sealsete hoonetele rakenduse leidma,» väitis vallavanem Tamm.

Taevas muutus pidulikule vastuvõtule saabunute kohal päikeselise-maks, kui vallavanem Tarmo Tamm hakkas hetkel enam silma paistnud haridustöötajatele tänukirju üle andma.

Ritsu lasteaed-põhikooli õpetajatest said tänukirja Mai Jõgi, Iriina Rei ja Tiina Savi. Ala põhikooli õpetajatest väärtsid seekord Helme valla tänukirja õpetajad Raili Vister, Lea Abolkalm, Kaidi Kuškis ja Evelyn Tamm.

Mati Saar pälvis tänukirja abi eest heakorratöödel.

Helme valla õpetajatele-koolitöötajatele korraldatud pidulik vastuvõtt läks edasi lustakate laulude ja pillilugude ning mahlaka huumori saatel.

Vello Jaska

Tõrva linnavolikogus arutati ja otsustati 21. septembril 2010

1. Kuulati politsei informatsiooni ja toimus arutelu Tõrva linna avaliku korra teemadel.
2. Kuulati ülevaadet Tõrva linna arengukava 2008–2010 tegevuskava täitmisest.
3. Võeti vastu 2010. aasta lisaelarve summas 2 040 130,62 krooni.
4. Kehtestati Ravila tn 6 kinnistu detailplaneering.
5. Delegeeriti maakatastriseadusest tulenevad kohaliku omavalitsuse ülesanded täitmiseks Tõrva linnavalitsusele.
6. Kaks volikogu liiget lähetati revisjonikomisjoni liikmete koolitusele.

Juta Karpov
Linnasekretär

Helme vallavolikogu istungil 29. septembril

- kuulati ülevaadet vallas tegutsevate riigikoolide (Helme sanatoorne internaatkool, Valgamaa kutseõppekeskus) tegevusest ja tulevikust;
- kuulati ülevaadet valla koolide tegevusest;
- kuulati vallavanema informatsiooni valla üldisest olukorrast;
- kuulati ülevaadet OÜ Helme Teenus tegevusest ja perspektiividest;
- otsustati algatada detailplaneeringu koostamine Trahteri kinnistule;
- otsustati algatada detailplaneeringu koostamine Meelepu kinnistule;
- Helme valla delegaatideks Maarahva 5. Kongressile nimetati Tarmo Tamm ja Toivo Põldma.

Tiina Õunpuu
Vallasekretär

Detailplaneeringu algatamine

- **Helme vallavolikogu algatas 29.09.2010 otsusega nr 24 Helme vallas Jõgeveste külas asuva Trahteri kinnistu (katastritunnus 20301:003:0632) detailplaneeringu koostamise.**

Planeeringuala pindala on 4,3 ha. Detailplaneeringu koostamise eesmärk on kinnistu jagamise teel maa eraldamine raadiosidemasti ja seadmekonteineri paigaldamiseks ja uue tekkiva maaüksuse sihtotstarbe muutmise sisulise aluse määramine.

Planeeringuga määratakse kinnistu ehitusõigused, liikluse korraldamine, tehniliste kommunikatsioonide asukohad ja haljastuse ning heakorra põhimõtted.

Detailplaneeringu koostamise korraldaja on Helme vallavalitsus.

- **Helme vallavolikogu algatas 29.09.2010 otsusega nr 25 Helme vallas Kähu külas asuva Meelepu kinnistu (katastritunnus 20301:002:0660) detailplaneeringu koostamise.**

Planeeringuala pindala on umbes 3 ha. Detailplaneeringu koostamise eesmärk on kinnistu osalise sihtotstarbe muutmise sisulise aluse määramine. Planeeringuga määratakse kinnistu ehitusõigused, liikluse korraldamine, tehniliste kommunikatsioonide asukohad ja haljastuse ning heakorra põhimõtted.

Detailplaneeringu koostamise korraldaja on Helme vallavalitsus.

Detailplaneeringute koostamise algatamise korralduste ja lähteülesannetega saab tutvuda tööpäeval kl 8–17 Helme vallavalitsuses – Tartu tn 20, Tõrva.

Vabandame!

Eelmises ajalehes olid Tõrva linnavolikogu liikme Marko Tamm majanduslike huvide deklaratsiooni andmetes andmed vara kohta (8. Aktsiad, osad ja muud väärtpaberid: emitent, liik, kogus, nimiväärtus, koguväärtus), mida Marko Tamm ei oma.

Tegemist oli kahetsusväärse eksitusega, mistõttu avaldame Marko Tamme andmed uuesti:

1. Marko Tamm. 3. Linnavolikogu liige. 4. Tõrva linnavolikogu.
5. Ei ole. 6. Ei ole. 7. Mootorratas Honda NSR 125, 1990. 8. Ei ole. 9. Swedbank, arveldusarve.10. Ei ole. 11. Ei ole. 12. Volikogu liikme hüvitis. 25.04.2010.

KROONIKA

ANDRES JURŠ

Sündinud 14. septembril 1971 Tõrvas.

Lõpetanud Tõrva keskkooli 1989. aastal ja Tallinna Tehnikaülikooli ehitusinseneri erialal 1994. aastal.

Alates 1995. aastast töötanud erinevates kinnisvaraarendus- ja ehitusettevõtetes.

Alates 1. oktoobrist 2010 Helme valla ehitus- ja majandusnõunik.

Vabaabi elus
Peres kasvab 2 last

Järgmine Helme-Tõrva Elu

ilmub 25. novembril.

Toimetus ootab kaastöid hiljemalt 15. novembriks.



Rein Raidve (vasakul), Dagfinn Thomassen, Arvo Lasting.

Arvo Lasting

Sügisnädal Norras

Meil, helmelastel, on sõpruskogudus Trondheimi lähedal – Byneset' kogudus.

Sõprusuhted on kestnud 16 aastat. Byneset' kogudus elab meie aktiivselt kaasa, palvetab meie eest ning toetab meid mitmel moel. Sama palju vajavad nemadki meie eestpalveid. Paaril viimasel aastal on nad aga toetanud suuremate summadega meie kogudust, meie kiriku veevärgi rajamist ja elektrisüsteemi renoveerimist.

Külastasime kahekesi septembri keskel oma Norra sõpru. Byneset' kogudust teenib nüüd õpetaja Dagfinn Thomassen. Pühapäeval olime kirikus paaritunnisel jumalateenistusel, kus kõige enam pühenduti kuldleerilaste tervitamisele ja õnnistamisele.

Sealne kuldleeripüha erines üsna mitmeti meie tavadest. Põhja-maadades on lilled küllaltki kallid ja nende kinkimine tähtpäeval vähene. Kuldleerilastele lilli ei kingitud. Jumalateenistuse teises pooles õpetaja kutsus kuldleerilised nimepidi koguduse ette ja õnnistas neid.

Pärast jumalateenistust läksid kuldleerilised koos oma abikaasade kogudusemajja pikale koosviibimisele. Pidulauda ehtisid mõned roosiõied. Pärast paari ühist avalaulu istuti lauda frikadellisuppi sööma. Frikadellisupp on Norras pidupäevatoit.

Söömaeg vaheldus laulude, kõnede, omavahelise vestlusega. Pidu oli esimestest hetkedest peale meeleolukas. Norrakad võluvad iseendid ja võõraid rohke naeru ja naljatamisega. Lihtne aasimine saadab neid pidevalt ja norrakate naer on tõeliselt vabastav.

Pärast põhisoömaega ei kiirustanud keegi koju. Tükiks ajaks eemalduti toidulauast õue juttu ajama ja tuld siis tagasi kohvitama. Kella 17 paiku läks seltskond laiali.

Nõnda pühendati see päev just oma kunagistele leerikaaslastele

ja koosviibimisele. Viimaks klapiti kokku ka päeva osavõtumaks. Võibolla on sellises kuldleeri pidamises mõtleisainet meilegi.

Byneset' oli meil au külastada mitut head sõpra. Paljudele tõrvakatele tuttav Ann-Elin Slettahjell koos oma abikaasa Auduniga kutsusid meid laupäeval oma suvilasse mägedes. Muide, nende tütar Solveig Slettahjell on tuntud kogu maailmas džässlauljana.

Aga sügisene mägimatk 400–600 meetri kõrgusel jäi meelde värvikirevusega samblas, marjades, madaltaimestikuga.

Norra mägimatk nõuab üllatuseks vettpidavaid jalatseid. Nende puudumisel tuli teha mitu pikka hüpet üle soiste lombikeste ning astuda kergetid samme vetruval pinnasel.

Trondheimist lendasime Oslosse. Siin võttis meid vastu Runo Lilleåsen – Oslo hooldusõdede ülikooli õppejõud, kes sageli külastab Eestit.

Oslo meeldejäävamaid peatusi oli Holmenkollen, kus tulevad 2011. aasta talvel suusatamise maailmameistrivõistlused. Juba on siin üles ehitatud uus hüpjetorn, käivad viimistlustööd. Uue torni autor on Taani arhitekt, nii et suusavõõras rahvaski on Holmenkollenis esindatud.

Holmenkolleni puhul on tegemist suusasõprade jaheda paradiisiga. Koht paikneb ju Lõuna-Norras, pealinna ääres, umbes 400 meetri kõrgusel. Sügisest kevadeni on siin vähemalt viis kraadi jahedam kui Oslo südalinnas; sageli sajab all vihma, aga Holmenkollenis juba lund.

Pühalikuks peatuspaigaks osutus aga Vår Frelzers Gravlund – suur kalmistu peaaegu Oslo kesklinnas, kuhu sängitatud teadlasi, kultuuri- ja kirikutegelasi, sõjas langenuid.

Kui norrakatele pakub huvi külastada meie kalmistut, kus oma haua kujundame väga erinevalt,

siis Norra kalmistu rahustab ühtlase kujundusega. Kogu kalmistu on suur muruplats, millel seisavad hauatähised reas, iga hauatähise ees mõni lillepöösas. Igale hauaplatsile on lihtne ligipääs. Ei esine midagi koormavat.

Kalmistul kasvab vähe puid. Lihtne on seda hooldada ja küllastada ning meile meeldis see.

Aga sõber Runo elab Oslost ida poole Rootsi piiri ääres Ørjes. Siin on väikesel maa-alal hulk väikesi maakirikuid ja -kogudusi, mille teenimisega on ka Runo seotud. Ørje, Klundi ja Rødenes' kogudustega oleme meiegi suhelnud: vastastikku külastades ja tervituskirju saates.

Seekord astusime sisse Rødenes' kirikusse. Tegemist on taas vana kirikuga, nagu olid teisedki meie külastatud: Byneset' kirik ehitatud 1161–1181; Trondheimi katedraal 1070–1300. Rødenes' kirik ehitati 1200. aasta paiku.

Säilinud on kiriku katuse sisemine sõrestik, väljastpoolt on laastukatus kaetud uute plaatidega. Säilinud on ka keskaegne krutsifiks – ristilöödud Jeesuse kujutis –, mis siin kirikus altarimaali asendab.

Norra maastik on imeline. Kõrgmägede võõnd vaheldub Lõuna-Eesti pärase kuplilise maastikuga. Täiesti tasast maapinda leidub vaid üksikuid ruutkilomeetreid. Maastiku ilmestavad rannikul fjordid ja sisemaal suured järved ning vee- ja energiarohked jõed. Nurusime norrakaid mõnda mäekest-kõrgendikku meile müüma.

Norras elab ühte hoidev rahvas, kes harjunud igäüht kuulama, mõistma ja toetama. Looduslikult ja kliimaatilist raskel maal teisiti ei saagi.

Oleme tänulikud oma sõpradele, kes meid armastavad ja hoiavad. Pühendame neile oma eestpalved Jumala ees.

Arvo Lasting

Helme Issanda Ihu kiriku varemetes süttisid tuigutuled

Pühapäeval, 12. septembril, kogunes hulk huvilisi Tõrva kirik-kammersaali kuulama Tartu Ülikooli õppejõu, kunsti- ja arhitektuuriloolase Kaur Alttõa loengut, mis keskendus keskaja ehituskunstile Helme kihelkonnas.

Kammersaali juhi Ilmar Kõveriku avasõnade ja Nõo kiriku meesambli muusikalise sissejuhatuse järel kuulutas Alttõa muhedal moel, et peab publikut kurvastama, kuna keegi täna targemaks ei saa.

Vaeslapse osa

«Kui vaadelda kirjandust Eesti keskaja arhitektuurist, võib tekkida mulje, et Eesti on Põhja-Eesti, Tallinn, Lääne-Eesti ja Saaremaa – ning näpuotsatäis kirjandust leidub ka Lõuna-Eesti kohta,» sõnas ta. Höreduse objektiivne põhjus on, et Lõuna-Eestis on keskaegsed ehitised säilinud kordades halvemini kui mujal.

Esmalt seetõttu, et Lõuna-Eesti on üle elanud rohkem sõdu. «Tuntud on Liivi ja Põhjasõda, aga kõige hullemad olid 17. sajandi alguses veerand sajandit kestnud Poola ja Rootsi vahelised võitlused,» sedastas lektor. «Just siis tulevad ürikutes järjest teated kirikuist, millest on järel üksnes neli seina.»

Aga mitte üksnes halvad ajad ei hävita pärandit – sama tegi 19. sajandil laste surevuse järsu kahenemise kaasnenu rahvaarvu kasv, mistõttu kitsaks jäänud pühakodasid hakati suuremaks ümber ehitama. Näited ümbruskonnast: Halliste, Tarvastu ja Rõngu kirikud on kõik tege-likult otsapidi keskajast.

Kindluste roll

Kuigi Helme ordulinnust on esmakordselt mainitud 1412. aastal, võib selle ehitusaeg ulatuda 13. sajandi teise poole. Lennukamad ajaloolased on pakkunud, et samas võis paikneda varem eestlaste muinaslinnus, nagu Otepääl, aga Kaur Alttõa seda hästi ei usu.

Keskaja kindlustel võis olla palju erinevaid ülesandeid, nad olid nii kaitserajatised kui võimukeskused ning samas kõrgeltkaitsitud aidad ja laod – 15. sajandist on säilinud märkmed ordu inventuuridest, kuhu relvade kõrval oli märgitud, palju toidukraami – rukist, kaeru, suitsutatud seaküli – salvedes varuks oli.

Tarvastu, Karksi ja ka Helme linnused olid turvalised hoiupaigad, mille püsimeeskond oli väga väike, kuid samas osutus kants redukohaks, kuhu aadelkond perede ja hobustega hädaohu puhul koondus.

Kiriku koht

Arvatavasti 14. sajandist pärinev

Maarja kirik paikneb lossist kummaliselt kaugel, mitu kilomeetrit eemal – põhjus ehk toonane, seni hüpoteetiline asula pühakoja koha läheduses. Samas võidi kirik ehitada ka mitte keset küla, vaid sihilikult lageda maa peale.

Väike alev oli samuti keskajal Helmes, ning küsiva asulakohapiluga võib vaadata praeguse Linna küla (Ritsu) suunas.

Kirikust eemal põllul asuv maakivikabel figureerib 16. sajandi alguse ürikutes, Püha Ihu või Issanda Ihu kabeli ehk kirikuna. Helme kirik kaotas oma võlvid Põhjasõja-aegses tulekahjus ja taastati aastakümned hiljem, aga juba puitlega. Väikese kabelikiriku süüta omakorda väikse aastal 1740.

Kuigi 1944. aasta lahingutandriid kabelimatu saanud Maarja kiriku varemete konserveerimine tõsis esmakordselt päevakorda 1971. aastal, pole sõnadest kaugemale jõutud, varikatusega katmisest rääkimata.

Oma silmaga

Helme linnust, Maarja kirikut ja Issanda Ihu kabelit käisid kõik üheskoos vaatamas.

Kui kantsi jäänustes tuli tunnista konservatorite ebaprofessionaalsust – kokku sobitatud ja mõrdiga ühendatud kivid on taas laiali vajumas, – siis Maarja kiriku varemeis mõõnis Kaur Alttõa kibeda üldistena, et nii hullu olukorda muinsuste alal, kui praeguse valitsuse ajal, pole ta veel näinud.

«Ülanurgas asuv väike maharaiutud nurkadega kivi, millel on kitsas soon sees, on ainus säilik võlvikapiteelidest – ja selle väljapuhastamise 40. aastapäev on paraku juba möödas,» rehmast Alttõa kõrgustesse käega. Ja imestas samas, kust ta toona ülesronimiseks nii pika redeli sai.

Altari poolses nurgas paikneb omakorda müstiline võlvlaega ruumikene – mis otstarbekas, võib ainult oletada.

Tulemeenus 270 aastat hiljem

Finaaliks kutsusid kumedad kellaöögid võsast puhastatud ja virvatulukestes plinkivate Issanda Ihu kabeli varemetesse: väikese lilleristiga kirikuõpetaja kõige ees ja ülejäänud kogudus punaste laternatega ääristatud põhuteel riburada järel.

Nõo mehed laulsid meieisapalve ja kui pastor Mart Jaanson oli pidanud kokkusobitatud maakivialtari ees lühikese jutluse, süütasid tulehaldjaid etendanud ristikulijused põhuvallid ning vihmasabinas inimesed tundsid hämarduvas õhtus sooja hingust.

Hanno Valdmann



Helme kantsi endisaegsest vägevusest annavad märku vaid üksikud müürid

Hanno Valdmann

Õpetaja Edu Mummi mälestusplaat Helme kalmistule

Kurb on mõelda, kui lakkunud pole omakseid, kes teda meenutaks. Kuid õnneks elavad tema kolleegid ja õpilased.

Kunagise Tõrva gümnaasiumi õpetaja Enna Perteli eestvõtmisel ja vilistlase Ants Kirsipuu abil korrastati septembri viimasel pühapäeval Helme kalmistul kooli

kunagise eesti keele õpetaja Edu Mummi haud ja paigaldati sinna mälestusplaat.

Hoidkem nende mälestust, kes on meile tarkust jaganud!

Vello Juurma

Ants Kirsipuu mälestushetked

Vello Juurma



VEEMAJANDUSPROJEKTI VEERG

Minu käest küsitakse, miks ehitustööd toimuvad nii aeglaselt – augusti lõpus alustatud tööd Kitse tänaval ei ole veel lõpetatud oktoobri alguseks ja teistel tänavatel ei toimu midagi. Kahjuks puuduvad lepingus otsesed hoovad ehitaja tagant sundimiseks, tööde lõpptähtaeg on alles järgmise aasta sügis.

Ehitaja sõnul ei ole põhjust karta, et tööd tegemata jääksid. Hetkel on küll tööjõust puudus, aga see lahendatakse. 5. oktoobril alustati ehitustöödega Kalda tänaval ning käesoleva artikli ilmumise ajaks peaks käima ehitustööd juba ka Pikal tänaval. Kodanikud, kes külastavad meie interneti kodulehekülge, teavad, et seal ilmub iganädalaselt värskendatud informatsioon ehitustööde toimumise kohta tänavaloikude kaupa.

Nüüd, kui ehitustööd jõuavad realselt inimeste aia taha, mõeldakse üha konkreetselt oma liitumistorustike ehitamise peale ja mitmel kinnistul on elanikel tekkinud soov muuta oma kooskõlastusringil kokku lepitud liitumispunkti-de asukohta.

Vastasin sellele küsimusele oma juuniku artiklis, et lõpliku veendumiseni peab jõudma siis, kui ehitustöödele eelnevalt märgitakse maha trass ja teie liitumispunkti tulevast asukohta hakkab tähistama geodeedi poolt maasse pistetud oestast punaseks värvitud puutikk. See on reaalne koht looduses, milleni ehitatakse teie liitumistorustik ja milleni tuleb teil endil vastu ehitada maja poolt liitumistorustik. Tuleb ehitada kanalatsioonitoru ja veetoru.

Kui soovite liitumispunkte lihtsalt nihutada piki tänavat, et näiteks viia ühisesse kaevikusse kokku kanalatsioon ja vesi ning see on tehniliselt lahendatav ilma ehitajapoolseid lisakulutusi tegemata, siis piisab kokkuleppes ehitajaga ja ehituspäevikusse märkme tegemisest.

Kui olete oma muudatuse sooviga hiljaks jäänud ja ehitaja on juba teie juures tänavatorustikega nii kaugel, et ta peab teie muudatuse teostamiseks tegema lisakulutusi, siis meie aidata ei saa.

Kui on aga selline lugu, et elate ristmikul ja ei taha üldse liituda sellelt tänavalt, kuhu esialgu liitumine sai projekteeritud, sest mõistlik on liituda teiselt tänavalt, siis peate tulema Tõrva linnahoolituse asutusse ja oma esialgse kooskõlastuse ära muutma.

Seda peab tegema enne, kui ehitaja on jõudnud ehitustöödega teie tänavale, sest vastasel juhul võib olla ta juba teinud kulutusi teile projekteeritud liitumispunkti-de väljaehitamiseks.

Nüüd tahan kirjutada veel sellest, et kodanikud, kes ehitavad hoolega välja oma liitumistorustikke, nagu ma ise soovitsin, on hakanud tekitama meie probleeme. On selgunud, et meie usaldust kasutatakse kohusetundetult. Kohe pärast torustike ühendamist võetakse torustikud ka kasutusse. Seda ei tohi teha!

Veeorustike puhul peab enne olema kindlasti teostatud torustike läbipesu, võetud veeproovid ja tehtud veeanalüüsid. Ehitustööde käigus torustikku sattunud pinnas ja torustikes seisnud vesi on ohtlikud tervisele.

Kanalatsioonikõrvalt kasutusele võtmine toob aga meie täiendava saastetasu maksmise, sest kõik jookseb enne uue reoveepuhasti valmimist vanadesse biotiikidesse, mis sisuliselt tähendab, et otse Ohne jõkke.

Ärge võtke torustikke omavoliliselt kasutusele, tulge küsige enne järele. Tõrva linnahoolituse ametis on väga sõbralikud inimesed.

Tõrva linnahoolituse asutus
Projektijuht
Harri Vihalemm
502 6286
harri@korbovek.ee

Õppereis Haanjamaale

14. septembril käisime peaaegu kogu kooliga – 1. ja 3. klassi jätsime koolimaja valvama – Haanjamaad avastamas. Ikka selleks, et õues õppida ning reipalt kooliaastat alustada.

Võrumaa kauni loodusega tutvumist alustasime Urvaste külas, kus kasvab Tamme-Lauri tamm, mis Eesti jämedaim: tema ümbermõõt on kaheksa meetrit ja vanus 680 aastat. Tamm kaunistab meie võimsaima põlispuuna ka peagi ajalukku kaduvat künnekroonist rahatähte.

Edasi jätkus reis Vällamäele, kus ootasid meid Maris ja Olivia, kes viisid läbi kahetunnise õppeprogrammi: noorematele õpilastele tutvustati metsaelustikku ning vanematele õpilastele pinnamoode Vällamäe matkarajal.

Mõnusat füüsilist pingutust nõudev matkarada viis meid mööda Eesti kõige sügavama turbalasuundiga raba servast, sundis tõusma üles Vällamäe tippu ning lasi rõõmu tunda laskumistest, mille julgemad sooritasid lausa võidu joostes. Lisaks võis imetleda sügislooduse imepärast värvikirevust. Matkaraja lõppedes ootas meid maitsev Mulgi puder või nagu meie kandis öeldakse – kärutädipuder.

Pärast kehakinnitust sõitsime Suurele Munamäele, mille vaatetornist saab Eestimaad vaadata 346,7 meetri kõrguselt. On ikka kaunis maa küll!

Suurelt Munamäelt laskusime aga Lõuna-Eesti orgudesse: enne koduteele asumist käisime veel Rõuge Ööbikuorus ning Hinni kanjonorus, mis ainuke taoline Eestis. Loodusimed uudistatud, korraldas õpetaja Evelyn klasside vahelise võistluse: iga klass sai ühe küsimuse, mis puudutas õppereisil kuulnud-nähtut-kogetut.

Selgus, et õpilased olid olnud tähelepanelikud ning õpihulimised, sest vastused oli kõikidel briljantsed. Auhiinaks saadud komm pöske ja kodutee võiski alata.

Õpilased jäid õuesõppega väga rahule, virisejad jäid igatahes suurde vähemusse.

6. klassi õpilaste arvamused õppekäigu kohta olid sellised:

- Mulle meeldis see reis, see oli huvitav. See ei meeldinud, et seal räägiti nii palju, et mu pea oleks peaaegu lõhki läinud. Lahe oli, et saime käia kahes tornis ja nägime üht pumpa, mida kutsutakse vesioinaks – see ei peatu kunagi. Esimest korda elus nägin puul kasvajat ja töölehe täitmine matkarajal oli väga lõbus.
- Mulle meeldis väga Vällamäel, sest sain palju uut teada, samuti sai palju joosta ning näha huvitavaid kohti.
- Mulle meeldis Vällamäel kõige rohkem suur mägi ja 17 meetri paksune turbalasuund. Samuti meeldis mulle Ööbikuoru vesioinas. Hinni kanjonis meeldis mulle liivakivisein. Sinna oli peale kirjutatud, aga seda ei tohi teha.
- Mulle meeldis väga olla looduses värskes õhus, näha uusi asju, käia uutes paikades, kus ma varem polnud käinud. Kõige parem oli matkarada, kus oli lõbus nii joosta kui jalutada.
- Minule meeldis reis enam-vähem. Paljudes kohtades olin ma juba varem käinud, metsas oli veidi igav, sest ma ei saanud midagi uut teada, ja koju jõudsin ka palju hiljem, kui algul plaanitud.
- Mulle meeldis õppereis väga. Huvitavad olid kõrged



Suure Munamäe vaatetorn

tornid, millest oli lahe alla vaadata. Vesioina juures oli ka väga mõnus: see töötas nii rütmiliselt. Ööbikuorus olin ma varem käinud, sellepärast see nii huvitav ei olnud. Muudu oli reis lahe, sest ei pidanud koolis olema.

- Mulle ei meeldinud Vällamäel, sest ma ei saanud sealt eriti midagi uut teada. Ma olen nii palju metsas käinud.
- Minule meeldis reis väga, bussis oli nii lõbus sõita. Ka kõik käigud olid lahedad, mis siis, et ma olin varem nendes paikades käinud.

Mõtted pani kirja
Ala põhikooli õpetaja
Kaidi Kuškis

Suur aitäh!

Suur aitäh kõigile Hemsedali-Tõrva noorteprojekti nädalal (28.09.–03.10.2010) osalenutele! (Projekti rahastab Põhjamaade Ministrite Nõukogu programm Nordplus)

Aeg erinevates töötubades möödus kiiresti ja reedene kontsert pakutas energiat, tõestades veelkord Tori Snerte sõnu: me ei kuluta energiat, vaid loome!

Erilised tänusõnad projektinädala kordamineku eest on ära teeninud pered, kes majutasid meie Norra külalisi. Hemsedali grupi 38 liikmest oli Eestis varem käinud vaid projekti koordinaator Tori Snerte. Ülejäanutele olite teie esimesed eestlased, kellega neil isiklik kontakt tekkis ja kelle kodu, suhtlemiskultuuri ja käitumise järgi nad Eestist ja eestlastest oma arvamus kujundasid.

Grupp lahkus Eestist siiralt heade muljetega, neid jagavad nad nüüd sõprade, sugulaste ning kooli- ja töökaaslastega Norras. Seega kuulub teile, armsad Tõrva inimesed, eesti rahva suur tänu!

Siinkohal toon ära nende õpilaste nimed, kelle lahked ja tublid vanemad oma kodus meie külalisi võõrustasid: Pamela Paul, Sandra Buda, Brigita Sillaots, Birgit Vijar, Liivika Ilisson, Ethel Heidi Sepp, Sandra Karu, Rose-Marie Riitsalu, Kadi Lääts, Eva-Lotta Jõemägi, Kadriann Kalamees, Teve Rajamets, Risto Põldsalu, Marietta Juurikas, Keru Hernits ja Katrin Saarep. Veel kord teile SUUR AITÄH!

Südamest tänan rahvusvaheliste



Ühiskontsert koolis. Esiplaanil Hemsedali draama- ja tantsuõpetaja Ülav Neumann

töötubade läbiviijaid, kellela poleks meie projektinädalat olnud: Ulvi Riitsalu, Maie Kala, Novella Hanson, Tiiu Koort, Viive Anderson, Kersti Reimund ja Mati Mölder.

Suur aitäh kõigile meie kultuurimeistritele, kes abiks olid ja kaasa löid, ja õpilastele, kes töötubades ja kontserdil osalesid.

Kontserdil tehtud fotosid lubab fotode lahe autor Ülav Neumann vaadata internetiaadressil <http://fotoalbum.ee/photos/paparatsi/sets/1063029>

Tänades
Tiiu Madal
Tõrva linnavalitsuse välissuhete spetsialist

Meenutusi möödunust

Kätte on jõudnud kaunite sügisvärvide aeg. Seljataha on jäänud viimaste aastakümnete päikeseküllasem suvi. Enamusel meist on puhkused läbi saanud. Käes on jälle argipäev oma tööde, murede ja rõõmudega. Oleme kogunud endasse piisavalt positiivset energiat. Kindlasti aitab see meil üle elada tuulise, vihmase ja pimedade sügise ning vastu pidada ka külmadel talvepäevadel.

Möödunud suve mälestused on valdavalt rõõmsad ja ilusad. Sai käidud kalastusretkedel, nautida kaunist loodust ja muidugi kasutatud iga võimalust veemõnude nautimiseks.

Kindlasti ei jäta ma ühelgi suvel külastamata oma kaunist lapsepõlvlinna Tõrvat. Südan-soojendavad on ootamatud kohtumised tänaval inimestega, kes mind ära tundsid, mina aga neid mitte. Seda rõõmsam oli jälle nägemisrõõm, kui selgus, kes on kes.

Rõõm on näha, et vaatamata raskustele on linnas märgata alati ka midagi uut. Eks ikka tänu töökatele tõrvakatele avati sel talvel valgustatud suusarada, uisuväljak, ehitati lumelinn jne. Sport ja kultuuriüritused hoiavad meid pahandustest eemal, samas aga meelitab ligi nii talve- kui suverõõmude nautijaid ja lihtsalt turiste.

Linna haljasalad on korras ja linn on puhas. Kiidusõnu väärivad parkide, spordirajatiste ja järvede ning nende ümbruste korrahooid. Suve jooksul toimusid meeleolukad vabaõhuetendused ja tant-suõhtud, mis linnarahvale ja külalastele väga meeldisid. Erilist tänu väärivad kindlasti Tõrva Loitsu korraldajad. See on tõeline Tõrva Nokia.

Kindlasti on kõik väga tänulikud, et meie väikelinna külastavad nimekad artistid ja kollektiivid. Väga meenus ka kohtumisesari «Juured». Need kohtumised on alati väga liigutavad. Kirik-kammersaalis on alati midagi vaadata või kuulata. Südamlik tänu kõigile, kes aitavad neid üritusi korraldada. Kõik see pakub meile toredaid elamusi, rikastab vaimu ja on tõhus hingekosutus.

Tänu kõigile eelnenule saabub ju Tõrva ka üha rohkem puhkajaid ja turiste. Reklaami toimiva kohta võiks isegi rohkem olla!

Nüüd, kus noored istuvad jälle koolipingis, soovin edu uute teadmiste omandamisel, õpetajatele kannatlikku meelt teadmiste edastamisel ja lastevanematele sooja südant kasvatustöös ning häid sidemeid õpetajatega!

Noortele paneks südamele: ärge tarvitage alkoholi ega narkootikume ning hoiduge suitsetamisest. See on teie elu, tervise ja tulevase pikaajalise pant. Saabunud on pime ja vihmane aeg. 2010. aasta on lugemisaasta. Lugege hästi palju, tehke sporti, armastage oma kodulinna ja olge terved, nagu üks õige tõrvakas olema peab!

Avo Õlijas,
südames alati tõrvakas



Tõrva Loits

MEIE PERE EKSIRÄNNAKUD SÕJAAJAL JA PÄRAST SÕDA

VELLO JUURMA (enne nime eestitamist Juul)

(HTE 12.02.2009)

Alles järgmisel suvel, kui tee oli kuiv, toodi viljapeksumasin ja auru-katel juba varakult külla, et meie küla talude vili sügisel peksta.

Maja ees asus väike viljapuuad mõne õunapuu ja marjapöösaga. Aia taga kasvas kõrge tamm. Selle alla oli paigutatud suur puupakk – nii suur, et selle ümber mahtus istuma ja teed jooma terve päev.

Millegipärast on mulle meelde jäänud, et jõime seal tihti ilusatest portselantassidest, mis olid nii õhukesed, et valgus neist läbi kumas, aromaatset ja maitsvat pärnaõie- teed. See näitab, et inimese mälu talletatu ei pea alati olema suur ja vägev, vaid ka ilusatel piasjadel on seal oma kindel koht.

Munapühade ajal saadeti meid marjapöösaste all oleva vana heinaku- luse seest pühademune otsima. Ema rääkis meile, et oli näinud, kuidas jänesed olid pühade hommikul marjapöösaste vahel keksinud ja sinna mune peitnud. Eks siis läksimegi kolmekesi neid otsima ja kes agaram oli, see ka rohkem värvilisi mune leidis. Rõõmu kõigil kui palju!

Suvel oli meil, lastel, peamine töö, kui seda tööks üldse nimetada võiski, karjaskäik. Võib-olla oligi see töö minust kuus aastat vanemale vennale Arele, kuid minule ja minust paar aastat vanemale õele Heljule oli abikarjuse amet pigem lõbu ning mäng.

Karjatamas käisime oma ainukest lehma ja hobust ning mõnda lammast maja lähedal asuval karjamaal või siis järve ääres ning seda eriti palavate ilmadega. Siis läks meie Punik tavaliselt jalgupidi vette vee kohale ulatuvate toomingaokste alla, sest seal oli jahedam ja edasi-tagasi niheledes sai ta paremini tüütute parmudega võidelda.

Punikust oli meil tõeliselt kahju, kui teda ründasid verejanuliste parmude pilved. Peksime neid Puniku seljalt okstega ja Punikule meeldis see väga.

Ühel kuunal suvepäeval, kui parmud Punikut eriti ägedalt ründasid, otsustasime õega, et viime ta ujuma, püüdes teda sellega parmu- piinadest päästa.

Võtsime lootsiku, sidusime Puniku ohelikuga lootsikupära külge, asusime teine teise aeru taha ning hakkasime kaldast eemale sõudma. Punik järgnes lootsikule tõrkumata ja meile tundus, et see talle meeldib. Rahulikult sammus ta järve- põhja mööda lootsiku taga, kuid ainult selle hetkeni, kui ta pinna jalgade alt kaotas.

Rahulik loom oli hetkega muu- tunud vees rabelevaks elukaks, kes püüdis kahe jalaga korraga teha mingeid ujumisliigutusi. Ta silmad olid täis õudust ja tundusid pea- luust välja tungivat. Samas puhkis ja puristas ta oma ninasõõrmetega nagu jõehobu. Lootsik aga kõikus ja rappus looma rabelemisest niivõrd, et ahvardas iga hetk kummuli minna.

Meid valdas nüüd samasugune hirm nagu Punikutki, sest kumbki meist ei osanud ujuda. Hakkasime kõigest kõrist karjuma, püüdes samal ajal lootsiku nina kalda poole pöörata, kuni see meil lõpuks õnnestuski.

Lootsime, et kõik lõpeb nii meie kui ka Puniku jaoks õnnelikult. Punik oli saanud järve põhja taas jalgade alla ja päriselt rahunenud. Aeglaselt sammus ta jälle lootsiku järel, olles arvatavasti unustanud äsjase ohu. Kuid erinevalt Punikust

ootas meid kaldal uus oht ja seda ema näol. Ilmselt oli ta kuulnud meie karjumist ja järve äärde tõt- nud.

Nüüd karjus juba tema oma heleda häälega: «Kas te, hullud, tahate meie silmavalguse ära upu- tada!» Ta nõudis, et kohe kaldale sõuaksime, mida me ju kõigest jõust tegimegi. Kui olime lootsikuga madalasse vette jõudnud, sidusime Puniku oheliku lootsiku pära küljest lahti. Punik astus nüüd rahulikult sammul kalda poole.

Ka minu õde, kes oli minust vanem ja targem ning taipas, mille järele see tegu «lõhnab», ei raisa- nud aega, vaid lidus nii palju kui jalad võtsid kaldal seisvast ohust kaugemale. Mina aga pidin lootsiku kaldaliivale tirima ja ema käsu pe- le tema juurde minema.

Minu õnnetuseks kasvasid lauda taga nõgesed. Ja et mul igaveseks meelde jääks, et lehma ei tohi loot- siku taga enam ujuma viia, sain ema käest nõgestega mitu kõrveta- vat sirakat vastu paljaid jalgu. Eks need «nõgeseplaastrid» mõjusidki mulle nii meeldejäädvalt, et suudan seda seika oma elust veel nüüdki niivõrd selgelt meenutada.

Pärast sõda käis üle Eesti jaht metsavendadele. Kuna Taagepera kandis olid suured metsad, ja kuul- davasti tegutses seal üks metsaven- dade juhtidest oma meestega, toodi metskonda rühm vene sõjaväelasi, kes jäid sinna pikemaks ajaks. Sü- gisel käisid nad ükskord meil isegi kartuleid võtmas.

Mind huvitasid muidugi nen- de püssid, mis nad tööle hakates põllu äärde jätsid. Samal ajal, kui sõdurid kartuleid korjasid, tassisin ühe püssi enda järel põlluäärsesse metsa, mängides seal jahimeest, ja lõpuks, tüdinenud mängust, jätsin püssi sinna paika.

Kui kartulivõtt oli lõppenud, avastasid sõdurid, et üks püss on puudu.

Nüüd tekkis nende hulgas paras paanika ja kuigi ma tunnistasin, et mina mängisin ühe püssiga, ei suutnud ma meenutada, kuhu selle lõpuks jätsin. Näitasin neile kord üht, kord teist kohta, kuid püssi ei olnud kusagil.

Alles pika otsimise järel õnnes- tus püss leida. See oli püsti ühe puu najal, mitte kaugel metsa ser- vast, nii et lõpp hea – kõik hea.

Kartulivõtu lõpetuseks oli ema keetnud suure pajatäie kartuleid, mida sõduritele pakuti. Peale anti rüübata piima ja sellega kartulivõ- tatalgute lõpetuse pidu piirduski. Tasuks anti neile veel, nagu kom- beks, ka kott kartuleid. Tundus, et sõdurid olid tasuga päris rahul.

Teistkordselt puutusin vene sõ- duritega kokku pärast minuga juh- tunud suurt õnnetust. Nimelt läksin ma ükskord peedipõllult ära ajama tavaliselt meie nii lastesõbralikku ja vagurat hobust, kui ta järsku tagant üles löi ja virutas mulle tagumise jala kabjaga vastu otsmikku. Lõõgast oli mu otsmikunahk ribadeks ja üle mu näo voolas veri.

Õnneks jooksid isa ja ema mu valju kisa ning nutu peale mulle kohe appi. Isa kandis mu tuppa ja katkine otsaesine seoti kinni marliga, millest aga veri kohe läbi imbus. Muud ei olnudki võimalik kodus teha. Mind oli vaja kiiresti haiglasse viia, sest haav oli suur ja olin kaotanud palju verd. Lähim haigla asus aga enam kui 30 km kaugusel Tõrvas.

Nii mind siis logistatigi vankriga mööda mudast ja auklikku järve-

äärset metsateed metskonda. Seal edasi sõitsime sõdurite veoautoga Tõrva. Kohalikud haiglas veeti mu katkine otsmikunahk kokku ja kin- nitati klambritega.

Tagasisõidul lõppes aga autol bensiin otsa ja sõdurid pidid autot tükk maad käsitsi lükkama, otsides teeäärsetest taludest bensiini. Isa kaasabil õnnestuski neil seda ka- nistritäis saada ja edasine sõit läks viiperusteta. Kõju sõitsime muidugi jälle hobusega.

Haav paranes kaua, ja kui lõ- puks Tõrva haiglas sellelt klambrid emaldati, oli jäänud otsaette suur inetu arm. Olgu kuidas selle Vene väega oli, kuid tookord päästsid nad tõesti minu elu.

Elu metsakülas kulges meie pere jaoks oma tavalist töist rada kuni selle hetkeni, kui juhtus õnnetus minu venna Arega. Keedetud kar- tuleid kurnates libises millegipärast tal kastrul käte vahelt ja ta tõmbas kastrulitäre keeva vett oma jalga- dele, kõrvetades neid tõsiselt. Põle- tushaavad tema jalgadel paranesid visalt, kuid lõpuks siiski.

Tundub, et see oligi kõigi järg- nevate õnnetuste algus ja kõik need olid, nii või teisiti, kas otseselt või kaudselt, seotud tulega. Nimelt lõ- petas vend kevadel Ala 7klassilises koolis 5. klassi ja pärast tunnistuste kättesaamist läksid nad kooliven- naga kooli taga asuva heinaküüni äärde püssirohtu põletama.

Küüni hõredate laudade vahelt sattus aga tuli põrandale, kus sü- tised heinad. Et ukсед olid lukus, otsustasid poisid ronida küüni laka- luugi kaudu tuld kustutama. Kaas- lane upitaski minu venna selleni ja vend pääses sisse.

Tuli oli vahepeal edasi levinud ja süüdanud veelgi rohkem heinu. Samal ajal jooksid venna kaaslane mütsiga vett tooma, sest muud nõud käepärast ei olnud. Sellest polnud paraku mingit kasu.

Kui ta tagasi jõudis, lõõmas tuli küünis juba suure hooga ja ehmudes sellest, põgenes ta, jättes venna põ- levasse küüni. Juhtunud õnnetusest ei rääkinud ta kellelegi. Kui lõpuks koolimaja juurest tulekahju märgati, oli küün juba leekides ja päästa ei olnud enam kedagi ega midagi.

Mäletan, kui isa nuttes meie kodu kõõgiuksest sisse astus. Tema kätel oleval valgel linal olid mõned sõestunud konditükid – kõik, mis oli järele jäänud minu vennast. Nutsime lahinal: isa, ema ja mina.

Kevadest sai suvi ja suvest sü- gis oma igapäevaste tööde ning toimingutega. Ja siis, hilissügisel, tapeti meie isa. Ta jõudis tõlt koju hilja õhtul, kui oli juba pime, ja et uks haagist seestpoolt lahti tehtaks, koputas ta elutoa aknale. Samal ajal tulistati teda akna ees kasvava pärna tagant kaks korda.

Isa sai tabamused kätte ja kõhtu ning kukkus maha. Paukude peale jooksid meie maja juurde külame- hed, kes aitasid raskelt haavatud isa tuppa kanda. Ema püüdis telefoni teel abi kutsuda, kuid see tal ei õnnestunud. Kas oli põhjus, et telefo- niliiniidid olid rikutud või ei töötanud öösel keskjaam, kes seda teab, igal juhul abi ta kohe kutsuda ei saanud.

Isa lamas elutoa põrandale pai- gutatud madratsil ja tema haava- dest voolas ohtralt verd. Ta oigas ja ägas suurest valust. Mäletan, kui ta mitu korda emale hüüdis: «Naine, too kirves ja löö mul pea maha.» Mina pugusin suurest hirmust voodi alla ja nutsin seal valju häälega.

(Järgneb)

Tänuavaldus tegusatele inimestele

Avaldame tänu nende tublidele inimestele, kes tegelesid Tõrvas rah- vusvahelise noorte projektikoostumisega, kus osalesid Hemsedali muusika- ja kultuurikooli noored Norra Kuningriigist ja Tõrva linna noored, kes esindasid Tõrva laulustuudiot, muusikakooli ja tantsustuudiot Lys. Siiras tänu Tiit Madalale, Maie Kalale, Thea Leitmaale ja Ulvi Riitsalule.

Lastele ja majutajate peredele oli see tore kogemus, kus nii mõnedki said oma keeleoskuse proovile panna. Norra noortega inglise keeles suhtlemine andis kinnitust, et keeleõpe on vajalik ja oluline – just nõnda, nagu vanemad ja õpetajad räägivad.

Armas oli vaadata, kuidas noored olid leidnud endale sellised sõbrad, keda gümnaasiumi juurest pisarsilmil ära saadeti. Õnneks annab internet võimaluse edasi suhelda ja kohtutakse juba märtsis! Jõudu läbiviijatele! Meie toetusega võite arvestada.

Majutajate perede nimel Maila Rajamets

Helme-Tõrva Elu tervitab uusi ilmakodanikke

MELISSA ANDERSON
28.09.2010

HANS LADVA
28.09.2010



22. oktoobril kl 9–16 Tõrva keskväljakul SÜGISLAAT.

Kohal kauplejad üle Eesti.
Info tel 5805 0167, e-post: laadakorraldus@gmail.com
FIE Silvi Pärn

Tõrva kirik-kammersaalis 13. novembril kell 15 Tõrva muusikakooli 25. aastapäeva tähistamise KONTSERTAKTUS

OSTAN remontivajava ekskavaatori ja roomiktraktori (buldooseri- ga). Pakkuda võib ka teisi Venemaa päritolu masinaid, seadmeid ja haa- keristi. Tel 507 8478, e-mail heino@ruumen.ee

OÜ SEMT

teostab katuse-, fassaadi- ja renoveerimistöid.
Plekkseptatööd.
Tel 506 2377, www.semt.ee

PEREJUUKSUR

Tõrva keslinnas Tartu tn 4. Avatud E–R 9–17, L 10–14
Kokkuleppel oleme avatud ka hiljem.
Marylin 5362 7401, Kairi 5373 5901

LEIA ENDA JAKS AEGA JA TULE KÜLASTA MEID JUBA TÄNA!

ALFRED SILD
31.03.1922-18.09.2010

ARNO SCHÜTZ
08.03.1944-08.10.2010

ALBERT RANDMAA
29.08.1924-16.09.2010

Helme-Tõrva Elu
Väljaandjad: Tõrva linnavalitsus tel 766 5310, faks 766 1731,
Helme vallavalitsus tel 766 8452, faks 763 3332.

Toimetaja:
Talvi Must, tel 763 2504,
e-post talvim@torva.edu.ee.

Tehniline teostus ja küljendus
OÜ Valgamaalase Kirjastus Valgas,
trükk AS TRÜKIS Jõhvis.